

ФОРМУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ЗВІТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова звітність покликана задовольняти інформаційні потреби всіх сторін економічних відносин у процесі прийняття економічних рішень. Від того, наскільки реально вона відображає фінансовий стан підприємства на певний момент часу і результати його діяльності за визначений період, залежить правильність рішень, що приймаються різними користувачами – власниками, менеджерами, інвесторами, кредиторами та ін.

Однак не завжди інформація, яка подається у фінансовій звітності, є достовірною та їй можуть бути притаманні наступні внутрішні обмеження.

- 1) фінансова звітність відображає минулі події, а не майбутні;
- 2) активи в основному несуть історичну, а не справедливую ринкову вартість;
- 3) ігнорується значення людських ресурсів і інших нематеріальних активів;
- 4) інформація невідкоригована на індекс інфляції;
- 5) фінансова звітність носить періодичний характер і складається по закінченню звітного періоду.

Для подолання цих обмежень при дослідженні необхідно використати інформацію з різних джерел. Фінансова звітність, яка базується на ретроспективній інформації, може допомогти аналітику чи аудитору спрогнозувати майбутні чистий прибуток і грошові потоки. Це можна зробити за допомогою визначення справедливої ринкової вартості активів відображених у звітності, навіть, якщо вони відображені в балансі за історичною вартістю. Потім можна дослідити галузь, в якій працює підприємство, і стратегії, що використовуються підприємством для успіху в цій галузі. При цьому необхідно враховувати, що фінансова звітність не вимірює людських ресурсів і інших нематеріальних активів. Іншими доступними джерелами є будь-які можливі зовнішні джерела інформації, оскільки фінансова звітність публікується через декілька місяців після дати складання балансу.

Поряд з внутрішніми обмеженнями на інформацію, що подається у фінансових звітах, впливає упереджене ставлення керівництва. Воно відображається у широті рішень керівництва, яке може застосовувати різні облікові методи. Менеджмент має право вибору з великої різноманітності методів, оцінок і припущень при підготовці фінансової звітності, але в межах передбачених ПСБО. На фінансову звітність впливають час і спосіб

виконання операцій, що були попередньо сплановані керівництвом підприємства. Використовуючи свою свободу дій, воно може впливати на управлінські рішення у власних інтересах, які можуть або співпадати, або не співпадати з інтересами власників підприємства. Ця свобода дій утруднює можливість з'ясувати сторонньому користувачу справжнє фінансове становище і правдиві фінансові результати із фінансових звітів.

Слід відмітити, що всі фінансові коефіцієнти, що виступають у ролі інформації для прийняття управлінських рішень, мають відповідати таким вимогам:

- повнота – характеризує завершеність кола інформативних показників, потрібних для прийняття управлінських рішень;
- вірогідність – визначає, наскільки інформація адекватно відображає реальний фінансовий стан і результати господарської діяльності підприємства;
- своєчасність – визначає відповідність інформації потребі у ній з урахуванням терміну її можливого корисного використання;
- порівнянність – визначає можливість проведення порівняльного аналізу.

Лише та інформація, яка задовольняє всі зазначені вимоги, є корисною з погляду прийняття ефективних управлінських рішень. Ігнорування хоча б однієї з цих вимог призводить до того, що інформація є некорисною. Порядок формування інформації про стан досліджуваного об'єкта наведено на рис. 1.

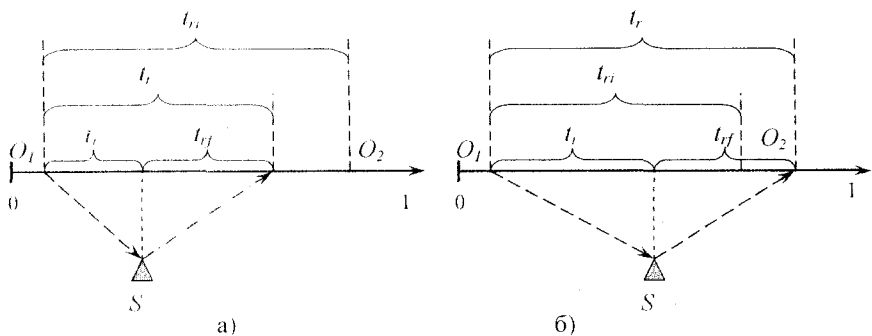

Рис. 1. Схема надходження своєчасної (а) та несвоєчасної (б) інформації про зміну стану спостережуваного об'єкта O

O_1 – перший стан спостережуваного об'єкта O ; O_2 – другий стан спостережуваного об'єкта O ; S – суб'єкт, який приймає рішення; t_n – інтервал ві-

дносної незмінності спостережуваного об'єкта O ; t_i – інтервал інформування; t_{ir} – інтервал рефлексії; t_r – інтервал реагування.

Некорисну інформацію не можна використати для прийняття рішення: її використання призведе до матеріальних втрат та інших негативних наслідків.

Розглянемо детальніше характеристику вимог щодо фінансової інформації (фінансових коефіцієнтів) в системі внутрішнього аудиту.

Вірогідність фінансових коефіцієнтів забезпечується у разі дотримання всіх принципів ведення бухгалтерського обліку, а також принципів і процедур аудиту; порівнянність і повнота коефіцієнтів визначаються наявністю єдиних методик, які використовують суб'єкти господарської діяльності.

Складніше забезпечити виконання такої вимоги до фінансових коефіцієнтів, як їх своєчасність. Ступінь своєчасності інформації тим вищий, чим коротший інтервал часу між подією (у тому числі зміною вартості активів) і моментом часу, в який стало відомо про неї користувачу інформації.

Таким чином, своєчасність інформації визначають співвідношенням двох часових інтервалів:

1) інтервалу відносної незмінності спостережуваного об'єкта t_n – інтервалу часу, протягом якого стан спостережуваного об'єкта Оцінюється суб'єктом, який приймає рішення, як відносно незмінний;

2) інтервалу реагування t_r , який, у свою чергу, включає такі складові:

- інтервал інформування t_{in} – інтервал часу між моментом, у який відбулася подія (уданому випадку зміна стану спостережуваного об'єкта O), і моментом, у який інформація про цю подію досягла суб'єкта, що приймає рішення;
- інтервал рефлексії t_{ir} – інтервал часу між моментом, у який інформація про подію досягла суб'єкта, що приймає рішення, і моментом, у який зворотна реакція суб'єкта, що приймає рішення, досягла спостережуваного об'єкта.

Інтервал рефлексії, у свою чергу, складається з двох інтервалів:

- інтервалу прийняття рішення;
- інтервалу реалізації рішення.

Умови своєчасності інформації наведено на рис. 2.

З наведених умов своєчасності інформації можна зробити висновок, що своєчасність інформації залежить не тільки від об'єктивних стосовно спостережуваного суб'єкта чинників, але й від його суб'єктивних характеристик. Тобто за однакових умов інформування про подію ($t_i = \text{const}$) для одного суб'єкта інформація може бути своєчасною, а для іншого – ні. Цей

факт свідчить також про те, що своєчасність інформації має не абсолютний, а відносний характер.

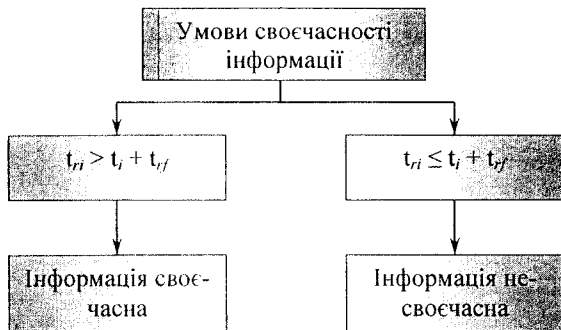

Рис. 2. Умови своєчасності інформації

Під час здійснення фінансового аналізу в ході внутрішнього аудиту у випадку розрахунку фінансових коефіцієнтів недостатньо береться до уваги чинник часу і, отже, той факт, що інтервал відносної незмінності спостережуваного об'єкта t_{ri} (у даному випадку вартості певного виду активів) може виявитися меншим за інтервал реагування t_r , а інформація, що містить у собі фінансовий коефіцієнт, у цій ситуації втратить своєчасність і перетвориться на несвоєчасну. Особливо гостро ця проблема стоїть перед зовнішніми користувачами фінансової звітності.

Таким чином, зовнішні користувачі одержують інформацію для оцінки фінансового стану підприємства 4 рази на рік. Отже, вони розраховують фінансові коефіцієнти на підставі інформації, термін давності якої може досягати 3 місяці. Разом із тим в умовах ринкової економіки та притаманної їй конкурентної боротьби спостерігається інтенсифікація економічних процесів, особливо на ринках ліквідних активів. Це явище у масштабах окремого підприємства проявляється в тому, що кількість господарських операцій, здійснюваних суб'єктами господарювання в конкретні проміжки часу, зростає. Здійснення господарських операцій часто спричиняє зміну вартості певного виду активів.

Отже, в інтервалах часу між моментами публікації проміжної звітності вартість активів може змінюватися безліч разів. Разом з тим зовнішні користувачі довідуються про ці зміни зі значним запізненням, яке може досягати 3 міс. Тобто фінансові коефіцієнти, розраховані на підставі навіть "найсвіжішої" фінансової звітності, уже не можуть відображати дійсного фінансового стану і відповідно не дають змоги вчасно реагувати на зміни, що відбуваються. Отже, у таких випадках зовнішні користувачі

проміжної звітності для прийняття економічних рішень використовують несвоєчасну інформацію, що негативно позначається на ефективності рішень, які приймаються.

Несвоєчасна інформація, одержувана користувачами фінансової звітності під час розрахунку фінансових коефіцієнтів, не дає змоги їм вчасно реагувати на зміну ситуації. Це, у свою чергу, призводить до прийняття неефективних управлінських рішень, збільшення підприємницьких ризиків, виникнення значних матеріальних утрат, загрози банкрутства.

Викладене вище можна наочно продемонструвати на прикладі використання коефіцієнта абсолютної ліквідності.

Загальна схема розрахунку коефіцієнта абсолютної ліквідності полягає у віднесенні вартості найбільш ліквідних активів до вартості поточних зобов'язань підприємства. До числа найбільш ліквідних активів підприємства належать грошові кошти підприємства та їхні еквіваленти. Відомості про вартість цих активів зовнішні користувачі одержують з балансу підприємства, складеного станом на останній день звітного кварталу, що передує даті проведення аналізу.

Тенденція прискорення економічних процесів на ринку високоліквідних активів, про яку згадувалося вище, а також стрімкий розвиток інформаційних технологій і повсюдне їх використання у бізнесі спричиняють те, що час здійснення окремих господарських операцій може досягати кількох секунд і менше. Отже, навіть якби зовнішні користувачі одержували інформацію про величину найбільш ліквідних активів підприємства наступного дня після складання звітності, все одно можна взяти під сумнів її своєчасність для розрахунку коефіцієнта абсолютної ліквідності.

Таким чином, коефіцієнт абсолютної ліквідності, розрахований користувачами за існуючої швидкості їх інформування про зміну фінансового стану підприємства, не відображає поточного фінансового стану підприємства. Така інформація не є своєчасною і не дає змоги особам, які приймають рішення, вчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, тобто є некорисною.

Постає питання, чи доцільно розраховувати коефіцієнт абсолютної ліквідності зовнішнім користувачам для оцінки ними фінансового стану підприємства за існуючої періодичності та термінів надання інформації зовнішнім користувачам. Очевидно, у більшості випадків ні, оскільки по своїй суті він є моментним показником.

На нашу думку, для визначення своєчасності інформації про значення конкретного фінансового коефіцієнта слід обчислювати так звані "терміни придатності" фінансових коефіцієнтів.

Як було зазначено вище, своєчасність інформації про подію (у даному випадку зміну вартості активів) залежить від співвідношення таких інтервалів:

- інтервалу реагування на зміну стану об'єкта (зокрема, вартості активу);
- інтервалу відносної незмінності стану об'єкта (зокрема, вартості активу).

Величину першого інтервалу визначено періодичністю та термінами подання фінансової звітності до відповідних органів, і зараз вона може досягати 3 міс. Інтервал відносної незмінності вартості активів змінюється залежно від виду активів, і його визначення вимагає додаткових досліджень.

Зміна вартості активів являє собою процес. При цьому швидкість зміни вартості активів є різною для кожного виду активів. У кожний момент часу вартість активів характеризується деякою величиною, що вимірюється за певною шкалою. Якби суб'єкт, який приймає рішення, одержував інформацію у режимі реального часу, то можна було б вважати, що він оперує найбільш своєчасною інформацією. Проте оскільки за існуючої періодичності та термінів подання фінансової звітності одержання інформації зовнішніми користувачами у режимі реального часу не видається можливим, зовнішні користувачі самі визначають для себе ступінь своєчасності інформації, ґрунтуючись на тому, яку зміну вартості активу вони обирають для себе істотною. Залежно від цієї величини можна розрахувати інтервал часу, протягом якого відбудеться зміна стану об'єкта (у даному випадку вартості активу) до істотного рівня, – інтервал відносної незмінності стану об'єкта (рис. 3.).

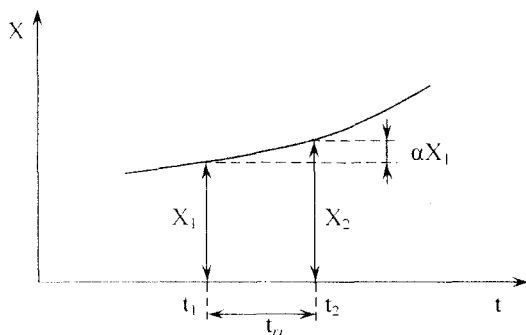

Рис. 3. Схеми визначення інтервалу відносної незмінності вартості активу

Таким чином, інтервал відносної незмінності вартості активу й визначає “термін придатності” фінансового коефіцієнта. Якщо суб’єкт, який приймає рішення, одержавши інформацію про фінансовий коефіцієнт устигає прийняти та реалізувати певні управлінські рішення після складання звітності у термін менші ніж “термін придатності” коефіцієнта, то він може вважати інформацію про значення фінансового коефіцієнта своєчасною.

Ронська О.Г., аспірант ТНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗА СТАНОМ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Будь-яке законодавство, особливо законодавство про охорону праці, ефективно тоді, коли воно неухильно виконується усіма зацікавленими учасниками відносин.

Незважаючи на прийняття низки нормативно-правових актів, соціальний захист працівників, дотримання норм з охорони праці в Україні вимагають значного покращення. Чисельні порушення трудових прав громадян, гарантованих Конституцією України, становлять реальну загрозу соціально-політичній стабільності суспільства, знижують рівень соціальної, економічної, виробничої та техногенної безпеки держави. Таким чином актуальним є посилення ролі органів влади у здійсненні регулятивної та контролюючої діяльності в частині забезпечення умов для безпечної праці.

Дана проблематика знайшла своє відображення в матеріалах кількох парламентських слухань [2]. Різні аспекти даної проблематики розглядають у своїх наукових дослідженнях О. Жадан, І. Губарева, Гретьак О. І. та інші [4].

Щодо охорони праці – ні для кого не є секретом, що на даний момент, констатується катастрофічна ситуація з виробничим травматизмом в Україні. Так, за більшістю показників у сфері виробничого травматизму Україна лідирує порівняно не тільки з країнами Західної, але й Східної Європи. До недоліків, що впливають на рівень виробничого травматизму в Україні, відносяться недостатня увага роботодавців до профілактичних заходів з попередження травматизму, забезпечення безпечних та здорових умов праці та зниження виробничих ризиків, зношення основних виробничих фондів, недоліків в навчанні працівників з охорони праці, а також недостатній контроль за дотриманням вимог з охорони праці.